

মহাভাবত সৌপ্তিক পৰ্বৰ অন্তৰ্গত

সৌপ্তিক পৰ্ব।

শ্ৰীহৰ্গাপ্ৰসাদ দেবশৰ্মা কুকণ
কৰ্তৃক ৰচিত।

শ্ৰীশিবনাথ ভট্টাচাৰ্য্য দ্বাৰা
প্ৰকাশিত।

ডিব্ৰুগড়, আসাম, পোঃ আঃ বিহাবাৰী।

কলিকাতা,

৬নং কলেজ-স্কোৱাৰ, সাম্ৰ-যন্ত্ৰে,
আবহুল লতিক দ্বাৰা মুদ্ৰিত।

১৯০৮।

বেচ ১০ তিনি অনা মাথোন।

মহাভাৰত সৌপ্তিক পৰ্বৰ অন্তৰ্গত

সৌপ্তিক পৰ্ব ।

শ্ৰীদুৰ্গাপ্ৰসাদ দেবশৰ্মা ফুকণ
কৰ্ত্তক ৰচিত ।

শ্ৰীশিৱনাথ ভট্টাচাৰ্য্য দ্বাৰা
প্ৰকাশিত ।

ডিব্ৰুগড়, আসাম, পোঃ আঃ বিহাৰাৰী ।

প্ৰথম সংস্কৰণ ।

কলিকাতা,

৬নং কলেজ-স্কোৱাৰ, সাম্য-বস্ত্ৰে,
আবদুল লতিফ দ্বাৰা মুদ্ৰিত ।

মহাভাৰত সৌপ্তিক পৰ্বৰ অন্তৰ্গত সৌপ্তিক পৰ্ব ।

ওঁ নমো ভগৱতে বাহুদেবায় ।

“ওঁ নাৰায়ণ নমস্কৃতং নৰৈশ্চৈব নৰোত্তমং ।

দেবীং সৰস্বতীং ব্যাসং ততোজয় মুদীৰয়েৎ ॥

পদ ।

নমো নাৰায়ণ দেব ব্ৰহ্ম সনাতন ।

ব্ৰহ্মা হৰ বন্দে যাৰ অভয় চৰ্ষণ ॥”

যাৰ নাম লই মহাপাতকীয়ো তৰে ।

আন গতি নাই কৃষ্ণ দেৱতাত পৰে ॥

সেই পাদপদ্ম ধুলা লই শিৰোপৰি ।

মাতৃ সৰস্বতীক যে নমস্কাৰ কৰি ॥

'সৌপ্তিক পৰ্বৰ কথা কবোহো বচন ।
 মহা ভাৰতৰ ইটো কথা বিতোপন ॥
 পাঞ্চাল পাণ্ডবে অশ্বখামা বিনাশিলে ।
 হৰিষ বিষাদে দুৰ্যোধন মৃত্যু হৈলে ॥
 এই সৰ্ব কথা ইটো পৰ্বত আছয় ।
 ইয়াক শুনিলে সব পাতক দহয় ॥
 যেবে গদা যুদ্ধে পৰিলেক দুৰ্য্যোধন ।
 অশ্বৰাজ বিলাপিছে মহা দুঃখ মন ॥
 ভীম মোৰ শত পুত্ৰ মাৰে একেশ্বৰ ।
 তাৰ সম বীৰ নাই সংসাৰ ভিতৰ ॥
 অতঃপৰ কিবা হলে শোধে পুনৰায় ।
 সঞ্জয় বদতি শুনিয়োক কুব্ধ ৰায় ॥
 শ্ৰীজনমেজয়ে কয় শুনা মুনিবৰ ।
 কোন জনে কোন কৰ্ম্ম কৈলে অতঃপৰ ॥
 য়ুনি নিগদতি শুনিয়োক জন্মেজয় ।
 উৰু ভাগি দুৰ্য্যোধন পৰিয়া আছয় ॥
 হত শেষ সৈন্য সহ যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ ।
 বিষন্ন বদনে যায় শিবিৰৰ মাজ ॥
 হেনকালে অস্তাঙ্গতী হলে দিৰাকৰ ।
 সব বীৰগণ গৈলে যাব যেই ঘৰ ॥

সৌপ্তিক পৰ্ব ।

একেশ্বৰ দুৰ্য্যোধন পৰি বৈলে তথা ।
উৰু ভাগি পৰি আছে মনে পায় ব্যথা ॥
আমাবস্যা বাত্ৰি সিটো ঘোৰ অন্ধকাৰ ।
বৰ্ণস্থলে প্ৰেত ভূত কৰয় বিহাৰ ॥
চতুঃপাৰ্শ্বে শব্দ কৰে যত শিবাগণ ।
মহাভয়ে কুৰুক্ষেত্ৰে নাহে কোনজন ॥
হেনকালে উপনীত তথা তিন জন ।
কৃপ কৃতবৰ্ম্মা আৰু দ্ৰোণৰ নন্দন ॥
দুৰ্য্যোধন হেতু বহু কৰয় বিলাপ ।
কোন মহাজনে হেন দিলে অভিশাপ ॥
সমস্ত পৃথিবী পতি ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
ধৰণীত পৰি আছে মহা দুঃখ মন ॥
একাদশ অক্ৰোহিনী আৰু যত বীৰ ।
ভীষ্ম দ্ৰোণ কৰ্ণ আদি প্ৰশান্ত শৰীৰ ॥
সকলো হৈলেক নাশ মাত্ৰ আমি আছে ।
হেন কালে কয় দ্ৰোণী কি কাম কৰিছো ॥
স্বৰ্ঘ্যদুঃখ বধে মোৰ প্ৰতিজ্ঞা আছয় ।
সেই বুলি মহা ক্ৰোধে ৰাজাত কহয় ॥
অবধান কৰা মহাৰাজ দুৰ্য্যোধন ।
মনযোগ কৰি শুনা মোহোৰ বচন ॥

ভীষ্ম দ্রোণ কৰ্ণ আৰু শল্য আদি বীৰে ।
 সেনাপতি কৰি তুমি পূজিলা সাদৰে ॥
 কোন জনে কোন কৰ্ম্ম কৰিলে বাজন ।
 সবে পাণ্ডবৰ পক্ষ জানিবা বাজন ॥
 সি কাৰণে তোমাৰ নহলে কিছু হিত ।
 মোৰ ইচ্ছা হয় কিছু কৰোঁহো বিহিত ॥
 তব অপমান মোৰ সহন না যায় ।
 সেনাপতি কৰা মোক কোঁৱৰ তনয় ॥
 মোক সেনাপতি কৰিলাহা যদি বণে ।
 তেন্তে তব শত্ৰু সব নেথাকে জীৱনে ॥
 মোৰ বীৰপনা তুমি জানা ভাল মতে ।
 কোন জন বণিবেক মোহোৰ সহিতে ॥
 ইন্দু যম কুবেৰ বৰুণ ছত্ৰাশন ।
 মোৰ সহ বণে জিনিবেক কোন জন ॥
 একদিনো যুক্তিক নকৈলা মোৰ সহ ।
 নিজৰ বুদ্ধিত তুমি নাশিলা বৈভব ॥
 জন্মাবধি তব গৃহে হইছো পালিত ।
 সিকাৰণে কৰিবাক চাওঁ তব হিত ॥
 যদি এতিয়াও সেনাপতি কৰা মোক ।
 নিশ্চয় নাশিম মই পাণ্ডব সবক ॥

মোহোৰ প্ৰতিজ্ঞা এই শুনা নবনাথ ।
 পাকাল ও পাণ্ডবক কৰিম নিপাত ॥
 দ্ৰোণিৰ বাক্যক শুনি ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
 ভাল ভাল বুলি প্ৰশংসয় ঘনে ঘন ॥
 পাণ্ডৱৰ প্ৰিয় সব জানো ভাল মত ।
 সেই হেতু সমৰত সব হলে হত ॥
 আৰু কোনো যক্ষ মোৰ নাই মহাত্মন ।
 যদি তুমি কৰা মোৰ কৰ্ম নিবাৰণ ॥
 সেনাপতি কৰি ময় কৰিম বৰণ ।
 যদি মোৰ হিত চিন্তি কৰা তুমি বণ ॥
 ৰজাৰ বিনয় শুনি দ্ৰোণৰ নন্দন ।
 গৰ্ব কৰি কয় বিনাশিবো সৰ্বজন ॥
 এতেক শুনিয়া কুৰুপতি দুৰ্য্যোধন ।
 কুপাচাৰ্য্য মুখ চাই কহয় বচন ॥
 শীত্ৰগতি জল আনি দিয়া মহামতি ।
 আজি গুৰু পুত্ৰে দেখো কৃষ্ণ সেনাপতি ॥
 এতেক কহিলা যদি ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
 কৃতবৰ্ম্মা সহ কুপ কৰিলে গমন ॥
 জল অশ্বেষণ হেতু আন্ধাৰ নিশাত ।
 বহুঠাই বিচাৰিয়া নেপালে তথাত ॥

সৌখিক পৰ্ক ।

একস্থান হই ছয়ো ভাবে উপায়ক ।
কি কৰিম কোনস্থানে যাম ই নিশাত ॥
কৃপাচাৰ্য্যে কয় শুনা মোহোৰ বচন ।
যুদ্ধ হেতু জল আনি ছিলে সৈন্যগণ ॥
সেই জল বিনা আৰু নাহিকে ইয়াত ।
এই বুলি ছই বীৰ গৈলেক তথাত ॥
সেইস্থানে দেখয় বহুত আছে জল ।
দেখি ছয়ো জনে মনে আনন্দে বিহ্বল ॥
তাৰ এক কুণ্ড জল লই ছয়ো জন ।
উপনীত হলে আনি স্থানে দুৰ্য্যোধন ॥
জল দেখি আনন্দিত কুকুল পতি ।
অভিষেক হেতু বাজা উঠে শীঘ্ৰগতি ।
উৰু ভাগি পৰি আছে উঠিব নোৱাৰে ।
স্পৰ্শ কৰি দিলে জল অশ্বখামা কৰে ॥
নিজ হাতে জল লই শিবত চালিলে ।
এইৰূপে অশ্বখামা সেনাপতি হলে ॥
তথা হস্তে বিদায় হৈলেক তিন বীৰ ।
মহা বেগে চলি যাম পাণ্ডব শিবির ॥
ঘোৰ অন্ধকাৰ নিশা পথ নিচিনয় ।
বিনা শব্দে ধীৰে ধীৰে পথ বহি যাম ॥

সৌপ্তিক পৰ্ব ।

শ্রম হলে কিছু দূৰ গই তিন জন ।
বৃক্ষতলে বসি কৰে কথোপকথন ॥
সেই স্থানে বহুকাল কৰিয়া চিস্তন ।
উপায় নাহিকে দেখি মহা দুঃখ মন ॥
অতঃপৰ বৃক্ষোপৰে দেখে এক কথী ।
মৌনভাবে ফেঁচা এক বহিয়াছে তথা ॥
আৰ নানাবিধ পক্ষী তাৰ ওপৰত ।
মহা স্থখে নিদ্রা যায় নিজৰ বাঁহত ॥
সব পক্ষী নিদ্রা গই হৈলেক নিৰ্জ্বন ।
ছিদ্ৰ পাই ফেঁচা কৈলে সবাকো ভক্ষণ ॥
দেখিয়া মনত ভাবি অস্থখামা কয় ।
এক বুদ্ধি পাইলোহো শুনা মহাশয় ॥
কহিবে লাগিলে বীৰ দ্রোণৰ কুমাৰ ।
পাঞ্চাল পাণ্ডবে আজি কৰিম সংহাৰ ॥
সমৰক জিনি সবে মহাবঙ্গ মনে ।
স্থখে শুতিয়াছে সেনা সহ-সৰ্ব্বজনে ॥
নিদ্রিতাবস্থাতে সব কৰিম সংহাৰ ।
এই বুদ্ধি স্থিৰ কৈলে দ্রোণৰ কুমাৰ ॥
কৃপাচাৰ্য্যে কয় ইটো যুগুত নহয় ।
নিদ্রিত জনক মাৰিবাক সুযুৰায় ॥

ভয়াৰ্ত্ত শৰণাগত নিদ্রিত যি জন ।
 বিনাশিলে মহাপাপ নাযায় খণ্ডন ॥
 নিষেধ নেমানি ইটো কৰয় যি জন ।
 পঞ্চ পাতকীৰ মাজে পৰয় সি জন ॥
 মোহোৰ কথাক তুমি শুনা সাৱধানে ।
 হেনয় কৰ্ম্মক ইচ্ছা নকৰিবা মনে ॥
 নিজৰ দুষ্কৰ্ম্মে মজিলেক দুৰ্য্যোধন ।
 ধৰ্ম্মবন্ত পাণ্ডৱক হিংসি সৰ্ব্বক্ষণ ॥
 পাণ্ডবৰ সহায় সম্পদ নাৰায়ণ ।
 তাহান অহিত চিন্তি জীয়ে কোন্‌জন ॥
 দুৰ্য্যোধন হেতু হিত কৰিবাক মনে ।
 যুজিলে শক্তিৰ মতে কৰি প্ৰাণপণে ॥
 সেই সময়ত কিয় নকৈলা হনন ।
 দুৰ্ব্বুদ্ধি এৰাঁহা বাপ্পা স্থিৰ কৰা মন ॥
 পিতৃ বৈৰী যদি চোৱা কৰিবে নিধন ।
 বণ মাজে খৰি জ্বাক কৰা নিপাতন ॥
 সৎকৰ্ম্ম কৰিবা বাপ্পা সদায় যতনে ।
 অসৎ ভাবক কিয় ঠাই দিয়া মনে ॥
 কৃপৰ বচন শুনি দ্ৰোণৰ নন্দন ।
 দুই চক্ষু বজ্জ্বৰ্ণ কৰয় গৰ্জ্জন ॥

সৌপ্তিক পৰ্ব ।

কৰিছো প্ৰতিজ্ঞা মই বজাৰ আগত ।
সকলে কৰিম নাশ তোমাৰ কথাত ॥
ক্ষত্ৰধৰ্ম্ম আছে হেন কয় গুণীজন ।
ক্ষত্ৰিয়ে কৰিব নিজ প্ৰতিজ্ঞা পালন ॥
শত্ৰুক কৰিব ক্ষয় অশেষ প্ৰকাৰে ।
ৰিপু সংহাৰিব বলে ছলে কোশলেৰে ॥
লইছো ক্ষত্ৰিয় ধৰ্ম্ম জন্মি দ্বিজ কুলে ।
ক্ষত্ৰিয় স্বভাবে নাশ কৰিম সমূলে ॥
ছুৰাচাৰ শত্ৰু মোৰ দ্ৰুপদ নন্দন ।
অন্যায় পিতাক মোৰ কৰিলে নিধন ॥
সেই হেতু ধুষ্টদুশ্মন আজি সংহাৰিম ।
অন্যায় বা ছলে বলে নিশ্চয় বধিম ॥
পাঞ্চাল পাণ্ডবে আজি কৰিম নিধন ।
এই বুলি অশ্বখামা কৰয় গজ্জৰ্ণন ॥
মৌণ হই বলে কৃপা নকয় বচন ।
মহা বেগে যায় দ্ৰোণি অস্তি ক্ৰোধ মন ॥
পাছে পাছে দুইজন কৰয় গমন ।
শিবির দ্বাৰত উত্তৰিলে তিন জন ॥
দেখে বহি আছে দ্বাৰে নব একজন ।
বিভূতি ভূষিত সৰ্পমালা ত্ৰিলোচন ॥

বাঁধছাল কটিত কৰত শিঙ্গা আছে ।
 চতুৰ্ভুজ দিব্যৰূপ দৰশিলে পাছে ॥
 এইৰূপে দ্বাৰ বন্ধা কৰয় শঙ্কৰ ।
 নিষেধ কৰয় তাক যাইবে ভিতৰ ॥
 দ্ৰোণীয়ে কহয় যাওঁ শিবিৰ ভিতৰ ।
 প্ৰাণে যদি ভয় থাকে তেন্তে এৰা দ্বাৰ ॥
 হেন শুনি কয় শিৰ ছদ্মবেশ ধাৰী ।
 পুৰী বন্ধা হেতু মই আছোহো দুৰাৰী ॥
 একেস্থৰে আছে। মই পুৰী বন্ধী হই ।
 মোক নিজিনিলে পুৰে যাইবে নপাৰয় ॥
 হেন শুনি কোপে দ্ৰোণি মাৰে নানা বাণ
 মুখ মেলি সেই সব গিলে ভগবান ॥
 যত বাণ মাৰে দ্ৰোণি খাই ত্ৰিলোচন ।
 হেন দেখি ভয় পালে দ্ৰোণৰ নন্দন ॥
 তুণ শূন্য হলে আৰু হাতে নাই অস্ত্ৰ ।
 বিস্ময় মানিলে বীৰ হইয়া নিবস্ত্ৰ ॥
 সামান্য মানুহ নহৈবেক ইটো জন ।
 হেন ভাবি শোধে তাক দ্ৰোণৰ নন্দন ॥
 এক নিবেদন মোৰ শুনা মহাজন ।
 মনুষ্যৰ প্ৰাণে বাণ খাই কোনজন ॥

দাক্ষণ মোহোৰ অস্ত্ৰ আপুনি গিলিলা ।
 মোৰ শৰ খাই তুমি ব্যাধাক নেপালা ॥
 কোন দেব হোৱা তুমি কোৱা মহাশয় !
 অনুগ্ৰহ কৰি মোৰ খণ্ডোৱা সংশয় ॥
 এতেক বুলিলে যদি দ্ৰোণৰ নন্দন ।
 প্ৰবোধি কহয় কথা দেব পঞ্চানন ॥
 নেজানাহা দ্ৰোণ পুত্ৰ মই কোনজন ।
 বিশ্বনাথ নাম মোৰ জানে জগজ্জন ॥
 এতেক শুনিয়া দ্ৰোণি কৰি যোড় হাত ।
 কয় কৃপা কৰি দ্বাৰ এৰা বিশ্বনাথ ॥
 ত্ৰিলোচন কয় ইটো কি মতে কৰিবো ।
 পাণ্ডৱৰ আত্মা বিনা দ্বাৰক নেৰিবো ॥
 চিন্তাশ্ৰিত হলে দ্ৰোণি শুনিয়া বচন ।
 কি উপায় কৰো এবে ভাবে মনে মন ॥
 এইৰূপে দ্ৰোণি বহু চিন্তিত হৈলেক ।
 মনে গুণি শিব পূজা কৰিলে লৈলেক ॥
 যুক্তিকাৰ শিব লিঙ্গ কৰিয়া বচন ।
 বিশ্বপত্ৰ দিয়া কৰে শিবক অৰ্চন ॥
 পূজা অন্তে স্তব কৰে দ্ৰোণৰ নন্দন ।
 দেব বাম দ্বিজ কয় শূনা সৰ্ব্বজন ॥

ছবি ।

শুনা প্রভু দিগম্বর   বাহু পূর্ণ কঁরা হব
মই দীনহীন অভাজন ।

ক্ষমা কৰা দোষ যত   মই তব অনুগত
নেজানোহো কৰিবে পূজন ॥

আকাশ পাতাল জল   শ্বাবর জঙ্গম স্থল
দশ দিক অষ্ট কুলাচল ।

ক্ষিতি অপ তেজঃ ব্যোম   পবন ভাস্কর সোম
তব মূর্তি বিশেষ সকল ॥

কি কৈবোহো তব তত্ত্ব   তুমি বজঃ তুমি সত্ত্ব
তমো গুণে কবাহা সংহার ।

পৰিছো বিপদ মাঝে   এই মহা সিদ্ধু মাঝে
তুমি প্রভু কবাহা উদ্ধার ॥

মই অতি অভাজন   হেবা প্রভু ত্রিনয়ন
লজ্জা বক্ষা কৰা এইবার ।

ইত্যাদি অনেক ভাবে   জ্ঞোনি স্তুতি কবে ভবে
শুনি তুষ্ট হইলেক হব ॥

সদয় হৈলেক হব   তাহাঙ্ক যাচয় বব
যিবা ইচ্ছা জ্ঞোণর তনয় ।

দ্রোণি কয় কৃতিবাস   কৰো গই শত্ৰুনাশ
এই বৰ দিয়া মহাশয় ॥

পদ ।

পঞ্চানন কয় ইটো কি মতে কৰিম ।
দ্বাৰী স্বৰূপত আছে কি রূপত দিম ॥
এই বৰ এৰি লোৱা যিটো লয় মন ।
দ্রোণিয়ে কহয় আনে নাই প্ৰয়োজন ॥
যদি ভুমি মোহোক নিদিবা এই বৰ ।
তোমাৰ আগত মই মৰিম সত্বৰ ॥
এই বুলি দিব্য অস্ত্ৰে জ্বালিয়া অনল ।
পুৰিয়া মৰিবে যাই দ্রোণী মহাবল ॥
বহু স্তব কৰিবাক নকৰিলে ত্ৰাতি ।
নিবাৰিয়া বৰ লোৱা কহয় ধূৰ্জ্জটী ॥
দ্রোণী কয় যদি বৰ দিবা ত্ৰিলোচন ।
কৃপা কৰি কৰাঁ মোৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণ ॥
স্তবে বশ হই হৰ দিলে সেই বৰ ।
পুনৰপি কয় দ্রোণী যুড়ি দুই কৰ ॥
আক এক অক্ষুণ্ণ কৰা শূলপাণি ।
কৃপা কৰি দিয়া মোক তব গড়ম খানি ॥

খড়্গ দিয়া অন্তর্ধান হলে পশুপতি ।
 কৃপাচার্য্যে কয় অশ্বখামা মহামতি ॥
 ইটো দ্বাৰ মুখে তোমা থাকা দুইজন ।
 কাটিবাঁহা তার মুণ্ড আহিব যি জন ॥
 হাতে খড়্গ প্রবেশ কৰিলে অশ্বখামা ।
 নিদ্রাগত জনে কাটে নকবয় ক্ষমা ॥
 ধৃষ্টদ্যুম্ন শুতিয়াছে পালক উপৰ ।
 দেখিয়া তাহাক অশ্বখামা বীরবর ॥
 হাতে খড়্গ কৰি ধায় মহা ক্রোধ মনে ।
 হাঁহিয়া ধৰিলে তাক দ্রোণৰ নন্দনে ॥
 দুই হাত ধৰি তাক উপরে বসিলে ।
 পশুবৎ কৰি তাক মাৰিবে ইচ্ছিলে ॥
 দ্রোণিক দেখিয়া বীর দ্রোপদ নন্দন ।
 সকৰুণ স্বৰে কয় বিষগ্ন বদন ॥
 খড়্গে মুণ্ড কাটি মোক নকৰা নিধন ।
 মুদ্ধ কৰি কৰা স্বীৰ স্বকাৰ্য্য সাধন ॥
 দ্রোণিয়ে কহয় ব্রহ্মা বধী ছুৰাচাৰ ।
 পশুবৎ কৰি তোকে কৰিম সংহাৰ ॥
 এই বুলি ধৃষ্টদ্যুম্নে দ্রোণৰ তনয় ।
 বজ্র মুঠি প্রহার কৰিলে অতিশয় ॥

হস্ত পদ উদবত কৰাইলা প্ৰবেশ ।
 পশুৰ কপক কৰি ভাঙ্গে মধ্য দেশ ॥
 ভীমে যেন কীচকক কৰিলে সংহাৰ ।
 সেইৰূপে কৰিলেক কুখ্যাণ্ড আকাৰ ॥
 সবাকো বধিলে অশ্বখামা একেশ্বৰ ।
 মহা গণ্ডগোল হয় শিবিৰ ভিতৰ ॥
 হাহাকাৰ মহা শব্দ উঠে আচম্বিতে ।
 প্ৰাণৰ ভয়ত যাই দ্বাৰত পলাইবে ॥
 খড়্গ হাতে দুইজন বন্ধা কৰে দ্বাৰ ।
 ব.হিব হলেই তাক কৰয় সংহাৰ ॥
 বিপাকত পৰি আক নেদেখি নিকৃতি ।
 ঘোৰ বণ কৰে সবে দ্ৰোণিৰ সংহতি ॥
 দ্ৰোণ পুত্ৰ মহা বীৰ সংগ্ৰামে প্ৰচণ্ড ।
 কাটিলে সকলো সৈন্য কৰি খণ্ড খণ্ড ॥
 দাবানলে বন যেন কৰয় দহন ।
 সেই মতে বধে সেনা দ্ৰোণৰ নন্দন ॥
 দ্ৰোপদীৰ পঞ্চ পুত্ৰ তথাতে আছিলে ।
 শুইয়া আছয় দ্ৰোণি তাহাক দেখিলে ॥
 হাত ফুৰাইয়া চাই দ্ৰোণৰ নন্দন ।
 ভাৱিলে পাণ্ডব এই ভাই পঞ্চজন ॥

মুখে বস্ত্র বান্ধিয়া কাটয় পঞ্চশীৰ ।
 এই মতে পঞ্চজনে কাটে মহাবীৰ ॥
 পঞ্চ মুখ বস্ত্রত বান্ধিলে দ্রোণহৃত ।
 পাণ্ডবক নাশি মনে বর হৰ্ষযুত ॥
 সার পাই শিখণ্ডী ধনুক নিলে হাতে ।
 কবয় দাকণ যুদ্ধ দ্রোণিৰ সহিতে ॥
 বানে বানে নিৰাৰয় দ্রোণৰ নন্দন ।
 এইরূপে ছয়ো কৰিলেক মহাবণ ॥
 শিখণ্ডী সামৰ্থ্য মতে মাৰে দ্রোণহৃতে ।
 দৈব বল হেতু তাৰ অঙ্গক নুফুটে ॥
 বজ্র মুষ্টি মাৰে দ্রোণি শিখণ্ডীৰ মাথে ।
 গুড়ি হই গলে মুণ্ড বজ্র মুফ্টাঘাতে ॥
 এই মতে শিখণ্ডীক কৰিলে সংহাৰ ।
 একজনো অবশেষ নেৰাখিলে আৰ ॥
 পঞ্চ মুণ্ড লই দ্রোণী যায় আনন্দত ।
 দুইজন সঙ্গ আসি মিলিলে দ্বারত ॥
 দ্রোণী কয় হলে মোৰ প্রাতিজ্ঞা পূৰণ ।
 পাণ্ডব প্রভৃতি আক নাই কোনোজন ॥
 পঞ্চ পাণ্ডবৰ মুণ্ড দেখাই সাক্ষাতে ।
 দুৰ্য্যোধনে ভেটিবোহো বঁলা ছৰাখিতে ॥

শুনিয়া হৈলেক ছয়ো আনন্দিত মন ।
 মহানন্দে মগ্ন হয় দ্রোণৰ নন্দন ॥
 নিৰ্ভয় হৃদয়ে সবে করিলে গমন ।
 দুৰ্য্যোধনে বিচাৰিয়া ভ্রমে বহুক্ষণ ॥
 বাজা বাজা বুলি ডাক ছাৰে ঘনে ঘনে ।
 মহা অন্ধকাৰ নিশা পথক নিচিনে ॥
 বাজা বাজা কৰি বিচাৰিলে বহুতৰ ।
 শব্দ শুনি দুৰ্য্যোধন দিলেক উত্তৰ ॥
 বাজাৰ ওচৰে আসে বীৰ তিন জন ।
 গৰ্ব্ব কৰি কয় কথা দ্রোণৰ নন্দন ॥
 অবধান কৰি শুনা বাজা দুৰ্য্যোধন ।
 পাণ্ডব প্রভৃতি আক নাই কোনো জন ॥
 পাঞ্চাল বিৰাট আদি যতেক আছিলে ।
 মোহোৰ হাতত আজি সবেও মৰিলে ॥
 যি প্রতিজ্ঞা কৰিছিলো আগত তোমাৰ ।
 আজি মই কৰিলোহো পূৰণ যে তাৰ ॥
 পঞ্চ পাণ্ডবৰ মুণ্ড দেখাহা সাক্ষাত ।
 একজনো নাই আক পাণ্ডব সৈন্তত ॥
 হেন শুনি হৰষিত হলে দুৰ্য্যোধন ।
 সাধু সাধু বুলি বাজা কয় সু-বচন ॥

পৰি আছিলেক বীৰ মাটীৰ ওপৰ ।
 বাহু যুগে ভৰ দিয়া উঠিলে সত্বৰ ॥
 বিপুনাশ শুনি ৰাজা আনন্দিত হলে ।
 পাণ্ডবৰ মুণ্ড দ্রৌণী বীৰক খুজিলে ॥
 ধন্য মহাবীৰ তুমি গুৰুৰ নন্দন ।
 মোহোৰ পৰম কাৰ্য্য কৰিলা সাধন ॥
 পঞ্চ মুণ্ড আনি দিয়া দেখিম নয়নে ।
 ভীমৰ মূৰক মই ভাঙ্গিম চৰণে ॥
 শুনি পঞ্চমুণ্ড দ্রৌণী দিলে সেই ক্ষণ ।
 হাত ফুৰাইয়া চায় ৰাজা দুৰ্য্যোধন ॥
 কৃষ্ণাৰ দ্বিতীয় পুত্রে ভীমৰ আকৃতি ।
 ভীম বুলি তাক বাচি ললে কুরুপতি ॥
 দুই হাতে ধৰি মুণ্ড গোটাক ভাঙ্গিলে ।
 তিলবৎ মুণ্ড গোটা গুড়ি হই গলে ॥
 দেখিয়া কোঁৰব পতি মানিলে বিস্ময় ।
 পাণ্ডবৰ মুণ্ড ইটো কদাচো নহয় ॥
 একে একে পঞ্চমুণ্ড ভাঙ্গে দুৰ্য্যোধন ।
 জানিলে পাণ্ডব নোহে এই পঞ্চজন ॥
 পৰ্বত সমান মোৰ গদা গুৰুতৰ ।
 কতবার প্রহাৰিলো মূৰৰ উপৰ ॥ ০

পৰ্বত সবক ভাঙ্গে কবি গদাঘাত ।
 বক হিড়িম্বক আদি কবিলে নিপাত ॥
 হেনয় ভীমক মাৰে দ্রৌণীৰ কি শক্তি ।
 এই বুলি দীৰ্ঘ শ্বাস পড়ে নবপতি ॥
 বিষাদ ভাবিয়া কয় অস্থখামা প্রতিগ
 বংশ নাশ কবি তুমি কি কবিলা গতি ॥
 কি কৰ্ম্ম কবিলা তুমি দ্রোণৰ নন্দন ।
 দ্রোপদীৰ পঞ্চপুত্র এই পঞ্চ জন ॥
 শিশু সকলক বধি কি কাৰ্য্য সাধিলা ।
 কুব্জকুলে জল পিণ্ড দিবে নাবাখিলা ॥
 পাণ্ডবে বধিবে কিবা আছয় শকতি ।
 যি সবৰ সখা হৰি কমলাৰ পতি ॥
 নিৰ্বংশ কবিলা তুমি ভাই পঞ্চজনে ।
 কুব্জকুলে বংশ নাশ হলে আজি বনে ॥
 এই বুলি মহা শোকে কান্দে বহুতৰ ।
 হৰ্ষ বিষাদত বাজা এবে কলেবর ॥
 দেখিয়া ব্যাকুল হলে বীর তিনজন ।
 হাহাকাৰ কবি বহু কবিলে বোদন ॥
 দ্রৌণিক সম্মুখি কয় কৃপ মহামতি ।
 কি কৰ্ম্ম কবিলা তুমি বধি কুব্জপতি ॥

হায় দুৰ্য্যোধন বাজা বীর শিবোমণি ।
 তোমা হেন মহাবাজ বাগবে ধৰণী ॥
 হুগন্ধি চন্দনে বিভূষিত কলেবৰ ।
 সেই কুরুপতি তুমি ধূলাবে ধূসৰ ॥
 উঠা উঠা দুৰ্য্যোধন কুরুকুল পতি ।
 পাণ্ডবক জিনি বণে ভুঞ্জা বহুমতী ॥
 উঠি যুদ্ধ কৰা তুমি পাণ্ডবৰ সনে ।
 শৰহীন। হই পৰি আছা কি কাৰণে ॥
 পাসৰিলা কিয় তুমি পূৰ্বৰ কথাক ।
 শত্রুক সংহাৰি কৰা বাজসূয় বাগ ॥
 প্রতিজ্ঞা পালন কৰা উঠা দুৰ্য্যোধন ।
 সমৰত বধা গই পাণ্ডু পুত্ৰগণ ॥
 সূচ্যাগ্রে যতেক ভূমি পাবে বিদ্ধিবাক ।
 তত খানি ভূমিক নিদিয়া পাণ্ডবক ॥
 সৰ্ব পৃথিবীক ত্যাগ কৰি কি কাৰণ ।
 ভূমিত বাগ্ধৰি আছা ত্যজি সিংহাসন ॥
 ইত্যাদি অনেক কান্দি বীক তিন জন ।
 প্রস্থানিলে তথা হস্তে বিবস বদন ॥
 হেনকালে কৃপাচাৰ্য্য কয় ছোণী প্রতি ।
 কি কাৰ্য্য কৰিলা কিবা কৰিবো সূত্ৰাতি ॥

মতিচ্ছন্ন হই তুমি দুৰ্দ্ধৰ্ম কৰিলা ।
 পাণ্ডবৰ পুত্ৰ বন্ধু সবাৰো নাশিলা ॥
 গোবিন্দ সাত্যকি আৰু পাণ্ডু পুত্ৰগণ ।
 নেজানোহো কত আছে তান দাতক্জন ॥
 শিববত যদি থাকে তাৰ একজন ॥
 তেস্তে আশাসাৰ তথা নিশ্চয় মৰণ ॥
 আসন্নাক বাধি এই শিব্বৰ ভিতৰ ।
 পাণ্ডব গইছে জানো হস্তীনানগৰ ॥
 এই সব কথা যদি কৰয় শ্রবণ ।
 পৃথিবী বিচাৰি তোক বধিব জীবন ॥
 তোৰ দোষে আমি দুয়ো সঙ্কটে পৰিম ।
 পাণ্ডবৰ হাতে আজি নিশ্চয় মৰিম ॥
 দাক্ষণ দুৰন্ত ভীম মহা ভীমকায় ।
 নিশ্চয় মাৰিব সিটো এক গদা ঘায় ॥
 ঘোৰ বণ হস্তে আমি পাইলোহো পাৰ ॥
 পুনৰ্জন্ম বুলি মনে ক'বলো বিচাৰ ॥
 তোহোৰ দোষটো এবে হেৰুয়াই প্ৰাণ ।
 কোন জনে ভজিবোহো নাই পৰিত্ৰাণ ॥
 এইৰূপে খেদ কৰি কৰয় বিচাৰ ।
 শুনি দম্ভ কৰি কয় দ্ৰোণৰ কুমাৰ ॥

নুবোঝো ভয়াৰ্ত্ত কিয় হোৱা অতিশয় ।
 পাণ্ডবৰ হেতু একো নকৰিবা ভয় ॥
 যদি পাণ্ডবৰ সহ হয় দৰ্শন ।
 মোৰ সহ বণে জিনিবেক কোন জন ॥
 যুদ্ধ কৰি পাণ্ডবে পঠাইবো যমালয় ।
 বধিবো সবাকো মই কলো স্ত-নিশ্চয় ॥
 যিটো ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ আছে মোহোৰ হাতত ।
 তাক নিবাৰিবে শক্তি নধৰে পাণ্ডব ॥
 ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ সন্ধানিয়া বধিবো পাণ্ডব ।
 যদি হে নেৰাখে তেওঁ দামোদৰ দেব ।
 হায় বিধি কোন কাম কৰিবো এখন ।
 এই বুলি বহু খেদ কৰে তিনি জন ॥
 দ্রোণীক সন্মুখি কয় কুপ মহাশয় ।
 মোহোৰ বাক্যক ধৰ শুনা দুৰাশয় ॥
 অভয় পঙ্কজ পদ চিন্তা মনে মনে ।
 স্তমতি কুৰ্মতি দাতা সেই নাৰায়ণে ॥
 এইৰূপে তিনি জনে চিন্তাশ্ৰিত হলে ।
 হেন সময়ত বিভাবৰী প্রকাশিলে ॥
 প্রাণভয়ে তিন বীৰ তথা না থাকয় ।
 যায় নগৰৰ মুখে সশঙ্ক হৃদয় ॥

ভাৰতে সৌপ্তিক পৰ্ব অপূৰ্ব কথন ।
 পদ্যছন্দে দেববাম কৰে বিৰচন ॥
 ব্যাসিৰ ৰচিত দিব্য ভাৰত পুৰাণ ।
 শুনিলে আপদ খণ্ডে জন্মে দিব্য জ্ঞান ॥
 হেন জানি নবলোকে আন কাম এৰি ।
 পাতক গুছোক মুখে বোলা হৰি হৰি ॥

পদ ।

নমো নমো নাৰায়ণ ব্রহ্ম সনাতন ।
 সংসাৰৰ হেতু ৰূপ দেব নাৰায়ণ ॥
 তুমি আদি তুমি মধ্য তুমি অন্তৰূপ ।
 সকলো জগতে এই তব লোমকূপ ॥
 নমো নমো আদি অৱতাৰ মৎস্যৰূপ ।
 নমো নবসিংহ-হিৰণ্যক্ৰ বিদাৰক ॥
 নমো কুৰ্ম অৱতাৰ নমস্তে বামন ।
 নমো ভৃগুপতি কক্ৰকুল বিনাশন ॥
 নমো বাম অৱতাৰ বাবণ নাশক ।
 নমস্তে ববাহ ৰূপ পৃথিৱী নায়ক ॥
 নমো হৰি অৱতাৰ গজেন্দ্ৰ মোক্ষণ ।
 নমো বুদ্ধ অৱতাৰ পৃথিৱী পালন ॥

যোড়হাট নামে প্রসিদ্ধ স্থানত

তেওঁ পূর্বে জনমিলে ।

জীবীকায় অর্থে বাজকার্য্য হেতু

ভিক্রগড়ে নিবসিলে ॥

তাহান তনয় চাবি জন হয়

প্রথমত বামেধব ।

তৃতীয় চতুর্থ জগত আনন্দ

পঞ্চানন নাম ধব ॥

দ্বিতীয় পুত্রব নাম দেববাম

হওঁ মই অভাজন ।

শ্রীহুর্গাপ্রসাদ নামে হওঁ খ্যাত

বিজাহীন অজ্ঞজন ॥

চন্দ্রব পিঠিত বসু সব স্থাপিত

পক্ষ হয় তাত পবে ।

কুলাচল চয় তাত পবে হয়

ইটো লোক চিহ্ন ধবে ॥

পক্ষব অন্তত বসু সংস্থাপিত

মাঘ মাস পুণ্য দিনে ।

ইটো পদ পুথি বচিলো সম্প্রতি

দোষ ক্ষমা বৃথ জনে ॥

যোৰ পদ বুলি   হেলা, নকৰিবা
 শাস্ত্ৰক বিচাৰি চাবা।
 এৰি আন কাম   বোলা বাম বাম
 অস্ত্ৰে বৈকুণ্ঠক পাবা ॥

ইতি মহাত্মনো সৌপ্তিক পৰ্বৰ অন্তৰ্গত সৌপ্তিক পৰ্ব
 সম্পূৰ্ণ।

